

О. П. Гладуш

Лісники

ЛІСНИКИ – село Києво-Святошинського району [Київської області](#). На Пн. Л. межують з Києвом, на Пн. Зх. – з с. Хотів, на Пд. знаходиться ліс, а за ним – великий ставок і с. Ходосівка (обидва – Києво-Святошин. р-ну). Із Зх. на Пд. Сх., розрізаючи глиняне плато й утворюючи глибокий яр довж. понад 3 км, село перетинає мала р. Безодня. Вона бере свій початок з вологого яру ботан. заказника урочище Безодня (пл. 3,35 га, від 2005, місц. значення), який має високі круті схили та заболочене днище. У його межах виявлено велику популяцію лучно-болот. орхідеї – пальчатокорінника м'ясочервоного – та відмічено метелика махаона і вусача мускусного (усі – занес. до Червоної книги України); є верб. зарості. До р. Безодня прилягає низка ярків і переярків з її притоками. Пл. Л. 6,25 км². За переписом насел. 2001, проживали 1513 осіб; станом на 2015 кількість насел. складала 3263 особи, з них постій. – 1524, зареєстрованого – 1739; переважно українці. Пobl. села проходить автомагістраль нац. значення Київ–Знам'янка (Кіровогр. обл.). У давнину село всюди оточував ліс, тому мешканці й назвали його Л. Вперше згадуються у пам'ятці давньорус. літ-ри – Києво-Печер. патерику під 1036. Пobl. Л., за 2 км у напрямку Дніпра у печері мешкав давньорус. письменник-полеміст, богослов і один з перших ігуменів Києво-Печер. монастиря Феодосій Печерський. Там був засн. Гнилец. монастир, який досить занепав під час монголо-татар. навали. За кілька десятків метрів від Феодосієвої печери були знайдені залишки церк. кам'яної будівлі. Здавна навколишні землі, зокрема урочища Гнилеччина, Куликове, Калинівщина і Кальний Луг, належали до володінь київ. митрополита. Під 1398 у актових книгах Києво-Печер. лаври згадується лист С. Скалковського, у якому він зобов'язувався із маєтностей Л. сплачувати по копій грошей за молебні монахами. 1504 київ. митрополит Йосип Салтан землі Гнилец. монастиря та частину лісників. земель передав у власність Київ. Видубиц. монастирю. Від 1596 Л. належали князям Корецьким. На мисоподіб. виступі, на Пн. від сучас. центру села містився їхній замок (нині урочище Городок, або Замк. гора; донедавна єдине відоме у Серед. Подніпров'ї місце пізньосередньовіч. укріплення, не пошкоджене забудовою більш пізніх часів). В. Антонович зазначав, що укріплення було п'ятикутним, 95 сажнів окружності (202,4 м). 1874 М. Бранденбург виявив на замчищі гармату, зариту у валу, скляну кулю (гранату), кахлі, заліз. спис, стремено, ніж і ложку. За володарювання Корецьких Л. із замком набули статусу м-ка. У 1640-х рр. Видубиц. монастирю повернуто Гнилеччину, 1670 за універсалом гетьмана П.

Дорошенка також віддано Л. Жит. брали участь у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького. Від 1648 Л. входили до Ходосів. сотні Київ. полку. 1649 тут мешкали 10 козац. сімей і 27 підсусідських. У реєстрі 1654 згадується Лісників. сотня, однак вона існувала нетривалий час. У 2-й пол. 17 ст. Л. остаточно увійшли до складу Рос. імперії. За Гетьманщини належали до Київ. сотні. 1836–51 Лісників. парафію очолював о. Федір – батько педагога, організатора нар. освіти Сергія та дід історика, організатора укр. науки, держ. діяча Михайла, історика, громад. діяча Олександра Грушевських і громад. діячки Г. Грушевської (Шамрай). Як згадує майбут. голова УЦР, після смерті о. Федора (похов. у центрі села побл. Преображен. церкви, зберігся оригін. надгробок) парафію закріпили за однією з його доньок – Настасією, що дало змогу багатодіт. сім'ї залишитися у лісників. хаті та виростити молодших дітей. Донині зберігся залишений М. Грушевським опис села, лісниківців і батьків. дитинства: «Село Лісники, як підгородня осада, було дуже глухим кутком. Правда, що і сам Київ 1840–1850 років був дуже тихою місциною, яка оживлялась тільки наїздом польської шляхти під час контрактів. Лісниківці і околиці його не мали підміського характеру. Сидячи в лісах і на водах, оправдовували своє ім'я, займаючись рибальством та всяким лісовим промислом. Дитячі роки батька проходили дуже інтересно серед селянської дівчороби в лісових і водних екскурсіях... і він дуже любив оповідати про них... батько згадував, що бачив Шевченка». У 1-й пол. 1860-х рр. проживали 425 українців і 5 євреїв. 1781–1923 – село Київ. пов., 1781–96 – Київ. намісництва, 1796–1925 – Київ. губ. У 19 – на поч. 20 ст. підпорядковувалося Хотів. волості. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. 1923–30 – село Київ. округи; від 1932 – Київ. обл., від 1937 – Києво-Святошин. р-ну. Жит. потерпали від голодомору 1932–33 (померло бл. 150 осіб; багато селян завезли своїх дітей у Київ, де кидали їх напризволяще, щоб вони змогли вижити), зазнали сталін. репресій. Від 7 серпня 1941 до 6 листопада 1943 – під нім.-фашист. окупацією. На фронтах 2-ї світової війни загинули 102 лісниківця. Збереглися доти Київ. укріпрайону періоду 2-ї світової війни. 1950 В. Даниленко між Л. і Ходосівкою в урочищі Діброва виявив багаточисл. поселення, зокрема були знайдені предмети побуту доби бронзи, скіф. часу, пізньозарубинец. періоду та фрагменти давньорус. кераміки. 1967 В. Круц на пд. околиці Л. в урочищі Ковпаківка, на підвищенні, обмеженому ярами та балками на березі струмка, відкрив поселення трипіл. культури Л.-1 (22 га), того ж року на пн.-зх. околиці, за 3 км від попереднього та за 3 км від Дніпров. заплави, на похилому схилі великого обводненого яру на березі ставка – поселення трипіл. культури Л.-2. Упродовж останніх 2-х десятиріч Л. стрімко забудовувалися та розширювалися, подекуди й з порушеннями, зокрема й на пам'яткоохорон. території. Нині у Л. – заг.-осв. школа ім. М. Грушевського; шкіл. музеї: М. Грушевського, пам'яті, краєзн., освіти й етногр.; клуб, б-ка. Функціонує нар. хор «Лісова пісня». Від 1990-х рр. діє Преображен. церква УПЦ МП. Є кінні клуби «Equides Club» і «The Royal Horse Club», парк-готель. У селі розташ. спостережна ст. Л. Астроном. обсерваторія Київ. університету. Пам'яткоохорон. статус також мають (усі – від 2005, місц. значення): ландшафт. заказник урочище Кирикове (13 га) – унікал. у природ. відношенні для даної місцевості мальовничий

ландшафт (розгалужена балка з широким округлої форми верхів'ям, стрімкими схилами та глибоким, подекуди розширеним днищем; у центрі – джерело), де зростають робінія звичайна, акація біла, клен татарський, береза, граб звичайний, бруслина європейська, ліщина, верби попеляста та тритичинкова, ковила волосиста (занес. до Червоної книги України), оман високий, айстра степова, бородач звичайний; ботан. заказник Гора Козинська (2,08 га) – місця зростання ковили волосистої і соню чорніючого та знаходження вусача хрестоносця і дибки степової (усі – занес. до Червоної книги України); ботан. пам'ятка природи Ясен звичайний – кремезне дерево з проекцією крони бл. 100 м², яке має як естет., так і істор. цінності. Встановлено пам'ятники М. Грушевському та «Невідомому солдату». Серед видат. уродженців – письменник, правозахисник В. Рубан.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Похилевич Л. Сказания о населенных местностях Киевской губернии. К., 1864;
2. Біла Церква, 2005;
3. Василук О. В. Екомережа сільської ради с. Лісники – пілотний проект локальної схеми екомережі в рамках Дніпровського екологічного коридору // Дніпровський екологічний коридор. К., 2008;
4. Києво-Святошинський район Київської області. К., 2009;
5. Міста і села України: Київщина: Істор.-краєзн. нариси. Кн. 1. К., 2009;
6. Осипенко В. А., Бондаренко Н. В., Рубан В. Ф. Дослідження історії села Лісники Києво-Святошинського району [Київської області](#). К., 2011.

Бібліографічний опис:

Лісники / О. П. Гладуш // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-55642>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).